

#z każdym
rokiem
cenniejsi

MAŁE MUZEUM PEŁNE SKARBÓW

PRZEWODNIK PO MUZEUM
ZIEMI WSCHOWSKIEJ
DLA DZIECI I NIE TYLKO...

Projekt „Małe muzeum pełne skarbów” – kreatywne warsztaty i przewodnik po Muzeum Ziemi Wschowskiej został zrealizowany dzięki dofinansowaniu ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach X edycji programu *Patriotyzm Jutra*. Jest to ogólnopolski program, który służy odkrywaniu, dokumentowaniu i upowszechnianiu wiedzy z zakresu historii Polski oraz wspiera inicjatywy angażujące społeczność w działania poświęcone pielęgnowaniu i promowaniu lokalnego dziedzictwa i kultury. Muzeum Ziemi Wschowskiej realizuje projekt przy wsparciu finansowym Banku Spółdzielczego we Wschowie i pod patronatem Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018.

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach Programu *Patriotyzm Jutra*

OPRACOWANIE GRAFICZNE I RYSUNKI:
Aleksandra Malczewska-Sąsiadek

KONCEPCJA I TEKST:
Magdalena Birut

KONSULTACJA MERYTORYCZNA:
Marta Matkus
Dariusz Czwojdrak

KOREKTA:
Julia Juskowiak

PRZEWODNIK AUDIO-VIDEO:

BRAND
SOLUTION
kreatywne rozwiązania

Lwiego głosu użył Rafał Klan

WYDAWCA:

Muzeum Ziemi Wschowskiej
Plac Zamkowy 2, 67-400 Wschowa

ISBN 978-83-943600-6-1

DRUK:
www.tim-druk.pl

Publikacja ta, zarówno w wersji papierowej, jak i w internecie, jest kontynuacją stworzonego w IX edycji programu *Patriotyzm Jutra* przewodnika *Małe miasto wielkich przeżyć. Przewodnik po Wschowie dla dzieci i nie tylko...* Obie stanowią kompendium wiedzy o historii i dziedzictwie kulturowym Wschowy i jej okolic.

Witaj Czytelniku tej książeczki!

Jestem Lew i zapraszam Cię na wycieczkę po Muzeum Ziemi Wschowskiej, ale nie tylko... Dowiesz się też, co to jest dziedzictwo kulturowe, dlaczego i jak dbamy o nie w muzeach, a także, jak Ty możesz je chronić. 😊
Nie chwaląc się – jestem największym specjalistą od muzealnych zagadnień wśród lwów!

W tej książeczce znajdziesz różne zadania do wykonania. Ja je wymyśliłem, więc nazwałem je LWIE ZADANKA. Jeżeli uda Ci się rozwiązać wszystkie – zasłużysz na zaszczytny tytuł **Przyjaciela Lwa z Muzeum Ziemi Wschowskiej**, a zaświadczy o tym pieczęć zdobyta w siedzibie Muzeum przy placu Farnym 3 (rezydencja jezuicka).

Ta książeczka powstała w projekcie Muzeum Ziemi Wschowskiej *Małe muzeum pełne skarbów – kreatywne warsztaty i przewodnik po Muzeum Ziemi Wschowskiej*.

Drugim efektem projektowych działań jest wersja tej publikacji w formie audio-video posiadająca udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami. Można się do niej dostać poprzez **kody QR** zamieszczone w książce na stronach odpowiadających poszczególnym zagadnieniom. Dzięki temu możesz zwiedzać Muzeum z drukowanym przewodnikiem i smartfonem. 😊

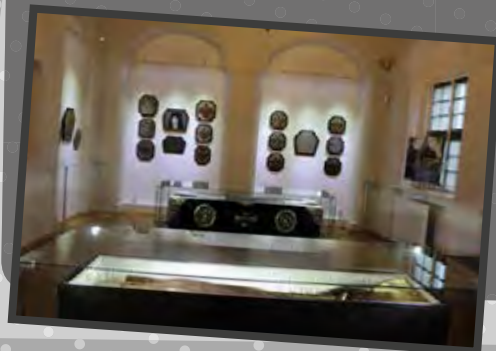
Do książeczki dołączone są naklejki. Znajdź ich miejsce na stronach swojego przewodnika. 😊

Wyobraźcie sobie, że Muzeum Ziemi Wschowskiej obchodzi w tym roku swoje 50. urodziny! 1 kwietnia 1968 roku Izbę Pamiątek, która mieściła się we wschowskim ratuszu, przekształcono w regionalne muzeum. Pierwsze eksponaty to dary mieszkańców, a także zachowane zbiory dawnego, przedwojennego Muzeum Regionalnego (Heimatismuseum).

Na pierwszą siedzibę Muzeum przeznaczono jedną z zabytkowych mieszczańskich kamieniczek. Zapewne wiecie, gdzie to jest? 😊

1.

W udostępnionych zwiedzającym pomieszczeniach zaprezentowano przedmioty zgromadzone w czterech działach:

- rzemiosła artystycznego (rzemiosło cechowe, portret trumienny),
- artystyczno-historycznym (malarstwo, rzeźba),
- archeologicznym (znaleziska z okolic Wschowy),
- archiwalnym (druki, rękopisy).

2.

3.

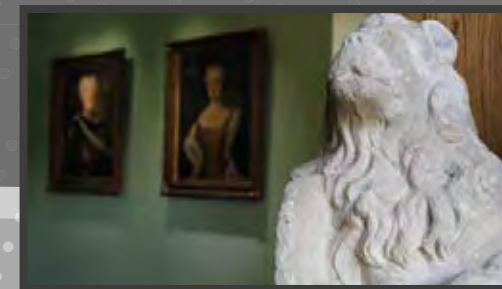
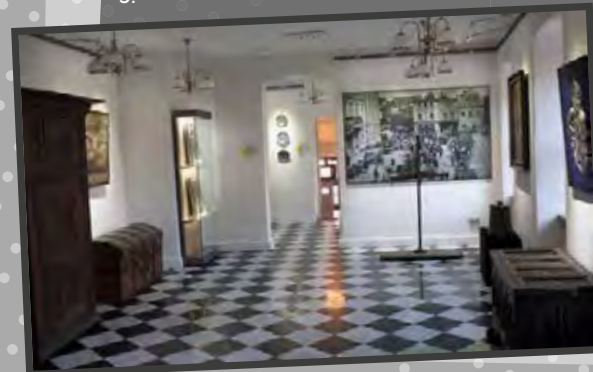

4.

Dziś ekspozycje podzielone są na dwa zabytkowe budynki: kamieniczki i rezydencję jezuicką, w której od 2013 roku znajduje się druga siedziba Muzeum Ziemi Wschowskiej. W niej spotkasz moje kamienne podobizny. 😊

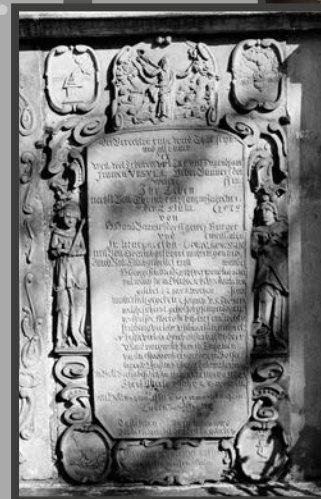
5.

6.

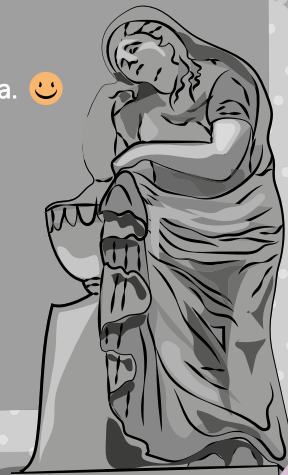
8.

7.

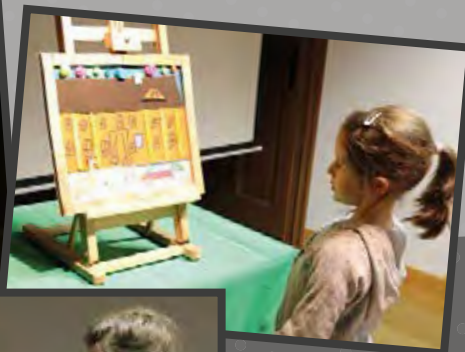
Aby historia się dopełniła, jeszcze jedna ważna informacja. 😊

Od 1983 roku Muzeum Ziemi Wschowskiej sprawuje pieczę nad cennym wschowskim zabytkiem: Staromiejskim Cmentarzem Ewangelickim, czyli Lapidarium Rzeźby Nagrobnej we Wschowie.

9.

10.

Muzeum Ziemi Wschowskiej inspiruje uczestników naszych warsztatów. 😊

11.

Dostajemy też jubileuszowe życzenia...

12.

LWIE ZADANKO

Może Ty też chciałbyś zostawić dla Muzeum i dla mnie urodzinową laurkę?

MUZEUM ZIEMI WSCHOWSKIEJ REZYDENCJA JEZUICKA – PLAC FARNY 3

REZYDENCJA JEZUICKA

13.

Dawno, dawno temu, w tym miejscu, przy Wielkiej Furcie Kościelnej stała miejska mennica. Na początku XVIII wieku ziemię tę otrzymali jezuici. Zbudowali piętrowy budynek z cegły o łukowatym kształcie. Rezydencja jezuicka przetrwała do dziś. Znajduje się tu Muzeum Ziemi Wschowskiej i Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy we Wschowie.

Jeśli to czytasz i jeszcze nie jesteś w Muzeum, odwiedź je koniecznie. 😊
Stałe wystawy w tej siedzibie opowiedzą Ci o mieszczańskiej i królewskiej historii ziemi wschowskiej, ale przede wszystkim pokażą skarby, które są z nami od pięćdziesięciu lat!

Przed wejściem na wystawy stoi piękny zegar... Ale Ty nie spiesz się, idąc muzealną ścieżką.

14.

Hm... Dokąd w pierwszych krokach... Podpowie Ci rymowanka. 😊

LWIA ZAGADKA

*Są tam skrzynie, strzelby, waga,
dla muzeum wielka sprawa,
tam się skieruj w pierwszych krokach
i swój spryt mi dzisiaj pokaż.*

15.

SALA RZEMIOSŁA

Jeżeli dobrze rozszyfrowałeś zagadkę – znajdujesz się w sali rzemiosła. Są tu eksponaty poświęcone dziedzynie, na której od średniowiecza do XIX wieku opierała się gospodarka Wschowy. W szczególności było to sukiennictwo. Na 10 dorosłych mężczyzn 4 z nich to byli sukiennicy!

I dlatego bardzo cennym skarbem w naszych zbiorach jest wywieszka cechu wschowskich sukienników. Jest to znak łączącego cechu: gręplarzy (rozczesywali i czyścili wełnę), farbiarzy (farbowali sukno) i postrzygaczy (czesali, postrzygali i zdobili sukno).

Czy już ją widzisz?

Stań przed nią, zgadnij, z jakich materiałów jest wykonana, przyjrzyj się detalom...

16.

Wschowskie sukna były tak dobre, że król Jan Olbracht postanowił przyznać im specjalne plomby. Był to znak jakości pomocny w handlu.

We Wschowie powstała też pierwsza w Polsce manufaktura farbiarska, której właścicielem był Włoch – Nicolo Bacaralli. Przejdź do drugiej sali i znajdź w gablocie ten eksponat.

17.

To moi przyjaciele: Versace i Companiero. 😊
Jak widzisz, też często odwiedzają Muzeum Ziemi Wschowskiej.
Czy wiesz, jakie to zwierzęta? Jak myślisz, z czyjej wełny wytwarzane były wschowskie sukna?

LWIE ZADANKO

Na rysunku wywieszki w Twojej książeczce brakuje kilku elementów. Uzupełnij je, wzorując się na oryginale z muzealnej sali.

Podejdź do muzealnego wiatraka.
Mówiło się bowiem przez wieki:
Bogaty jak młynarz ze Wschowy...

LWIE ZADANKO

Zapoznaj się z informacjami o wschowskim młynarstwie:

MENU → ABC MŁYNARSTWA DLA NAJMŁODSZYCH

Następnie rozwiąż test:

MENU → TEST DLA NAJMŁODSZYCH

Zakreśl w kółko te elementy, które pojawiają się na końcowym obrazku w teście.

Nie spiesz się w muzeum.

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

Rzemiosło wschowskie mogło się rozwijać między innymi dzięki Kazimierzowi Wielkiemu – królowi, który po przyłączeniu Wschowy do Polski w 1343 roku nadał przywileje, na podstawie których miasto otrzymało zwolnienie z opłat celnych, wieś Przyczynę i prawo wyrębu drzew w lasach królewskich. Wschowa cieszyła się również poparciem innych władców. Ich przywileje dla miasta znajdziesz na ścianach Muzeum.

18.

WSCHOWSKA MENNICA KRÓLÓW SKARBNICA

GABINET NUMIZMATYCZNY MUSEUM ZIEMI WSCHOWSKIEJ

RAZEM DBAMY O PIENIĄDZ
MZA BANK

To teraz ruszamy schodkami w dół, do królestwa monet – gabinetu numizmatycznego. Numizmaty – to po prostu monety. 😊

Numizmaty znajdujące się w Muzeum Ziemi Wschowskiej stanowią bogaty zbiór monet, wiele z nich wybijanych było we wschowskich mennicach. Jest tu też denar Marka Aureliusza Probusa z III w. n.e. – baaardzo stary – prawdziwy skarb!

GABINET NUMIZMATYCZNY

Wyobraź sobie teraz, że jesteś poszukiwaczem skarbów. A znaleźć musisz bardzo małą monetę, która wygląda tak:

19.

Czy poznajesz ten znak?

Znajduje się w herbie Wschowy, a jest to podwójny krzyż jagielloński, co można łączyć z przywilejem menniczym króla Władysława Jagiełły z 1404 roku. Zezwolił on miastu na bicie monety. Postawił jednak warunek, że będzie na niej królewski znak: (...) pod naszym królewskim znakiem, wybijając z jednej strony orła, a z drugiej krzyż podwójny (...).

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

Wiesz, dlaczego monety są okrągłe? Odpowiedź jest prosta – wynika to z wygody użytkowania – aby nie kaleczyły, nie wyginały się, żeby nie niszczyły ostrymi kształtami sakiewek, w których były przechowywane.

LWIE ZADANKO

Na stoliczku znajdziesz dwa stempelki. Poszukaj w gablotach monet, które odwzorowują i korzystając z opisów przy eksponatach, przybij stempelki we właściwym miejscu.

SALA SREBRA I CYNY

20.

Muzeum Ziemi Wschowskiej posiada kolekcję wyrobów ze srebra i cyny. Zazwyczaj wiemy, skąd pochodzą, znamy czas, w którym powstały. Te informacje, jak również sposób pozyskania dla Muzeum, są zapisane na kartach ewidencyjnych zabytków. Opowiem Ci o tym później...

Teraz przyjrzyj się zdobionym, ale też funkcjonalnym przedmiotom w sali srebra i cyny. Każdy z nich, oprócz informacji zapisanych w muzealnym archiwum, posiada swoją historię. Rzadko ją znamy, ale nic nie stoi na przeszkodzie, aby puścić wodze wyobraźni. 😊

Srebrna cukiernica z XIX wieku zamykana jest na kluczyk. Ciekawe dlaczego? Jak myślisz, przed kim i przez kogo strzeżony był cukier w bogatych mieszczańskich domach?

A tu kufelek z cynową pokrywką. Zapewne takie służyły też wschowskim mieszczanom. 😊

Czy potrafisz powiedzieć, jakiej pojemności jest ten kufel? Popatrz, jest na nim ciekawa obrazkowa historia. Co tu się według Ciebie wydarzyło?

21.

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

Konwisarz to tajemnicze słowo, które oznacza rzemieślników zajmujących się konwisarstwem, czyli wyrobem (odlewaniem lub wykuwaniem) i obróbką przedmiotów z cyny i spiżu.

W muzeum uruchom wyobraźnię.

Hej, wołam Cię z pierwszego piętra Muzeum, chodź do mnie! Jesteś w **SALI KRÓLEWSKIEJ**. Skąd ta nazwa?

SALA KRÓLEWSKA

Ponieważ ekspozycja w tej sali poświęcona jest królewskiej historii Wschowy. W 1343 roku do Królestwa Polskiego miasto przyłączył Kazimierz Wielki. Od tego czasu królowie często obdarzali Wschowę przywilejami, wspierając jej rozwój. Kopie tych królewskich dokumentów znajdują się w ramach na ścianach Muzeum.

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

We Wschowie król Kazimierz Wielki w 1365 roku pojął za żonę Jadwigę zagańską. Przyjeżdżali tu Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk, Zygmunt I Stary, August II Mocny i August III.

Jest tu multimedialna makieta ukazująca zabudowę Wschowy w drugiej połowie XVIII wieku i z nią wiąże się moje lwie zadanko dla Ciebie na kolejnej stronie.

Uzupełnij galerię władców Polski używając naklejki. Podpisz portrety królów. Możesz skorzystać z opisów na salach.

LWIE ZADANKO

22.

23.

24.

miejsce na naklejkę

25.

Znajdź w tej sali figurę bez głowy...
Przedstawia postać, która dawniej pełniła w mieście ważną,
choć niewdzięczną rolę, wykonywała wyroki i tortury.
Domyślasz się już, o kogo chodzi?

To kat – warto wiedzieć, że tylko bogate miasta
było stać na utrzymywanie własnego kata, a Wschowa miała takiego.
O ironio, nasz kat ze wschowskiego pręgierza sam stracił głowę. 😊

26.

Jest tu multimedialna makieta ukazująca
zabudowę Wschowy w drugiej połowie
XVIII wieku. Jak podawał podręcznik
z tego czasu:

*W ogólności miasto Wschowa jest
porządnie zabudowane i dość zamożne.
Liczy do 100 wiatraków, ma 4 dwudniowe
jarmarki kramne i na bydło.*

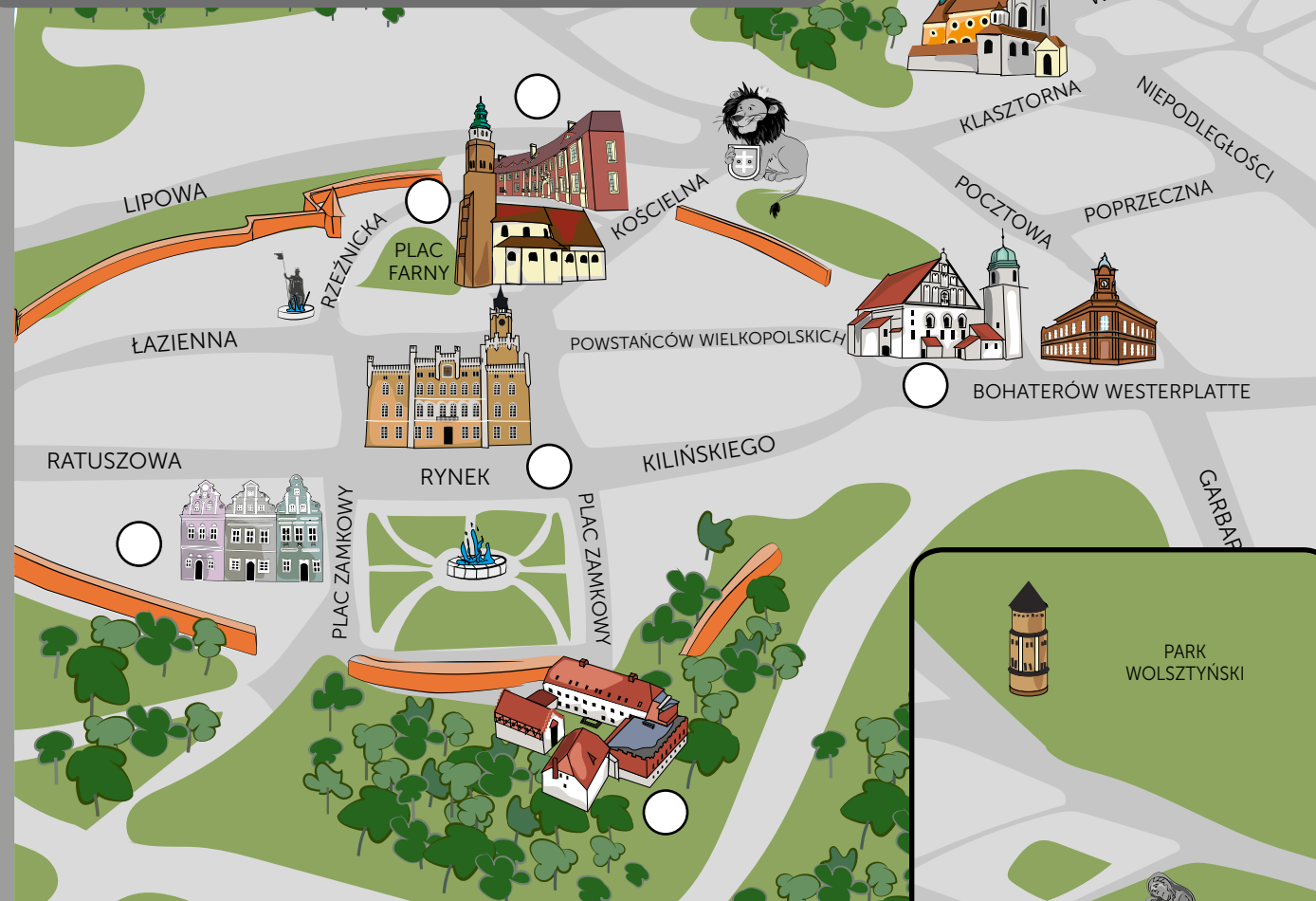
F. X. Sempiński, *Opis historyczno-jeograficzny Wielkiego
Księstwa Poznańskiego dla szkół elementarnych*, Poznań
1854, za: J. Muszyński, *Rozwój przestrzenny Wschowy
w świetle dotychczasowego stanu badań*, w: *Wschowa
miasto i powiat*, pod red. W. Korcza, Zeszyty Lubuskie 13
LTK, Zielona Góra 1973, s. 43.

27.

LWIE ZADANKO

Korzystając z makiety miasta, ponumeruj poszczególne
zabytki Wschowy zgodnie z legendą znajdującą się na
planie w książeczce. Powodzenia!

LEGENDA

1. RATUSZ
2. FARA
3. REZYDENCJA JEZUICKA
(MUZEUM ZIEMI WSCHOWSKIEJ)
4. BAROKOWE KAMIENICZKI

5. ZAMEK
6. KOŚCIÓŁ KRIPPLEIN CHRISTI
7. KLASZTOR
OO. FRANCISZKANÓW
8. LAPIDARIUM RZEŻBY
NAGROBNEJ

13

SALA SASKA

Przechodząc przez drzwi znajdujące się po lewej stronie makiety, znajdziesz się w sali poświęconej Wschowie w czasach panowania dwóch królów: Augusta II i Augusta III, którzy w mieście często bywali. Są tutaj portrety królewskiej pary pochodzące ze wschowskiego ratusza.

LEW Z HERBEM
WETTYNÓW

29.

Widzisz też dwa kamienne posągi, które pierwotnie ustawione zostały przy bramie miasta, kiedy nowo wybrany król Polski August III odwiedził Wschowę.

To moje ulubione muzealne eksponaty. 😊

LEW Z HERBEM
WSCHOWY

30.

Znajdź w tej sali chrabąszcza i ptaszka dziobiącego owoc...

Jest? Doskonale!

Przyjrzyj się pięknym naczyniom. Te biało-niebieskie pochodzą z Delft – do chińskiej i japońskiej porcelany nawiązują orientальnymi wzorami. Na wystawie znajduje się też kolorowy wazon z kwietną dekoracją i panna grająca na flecie – wykonane są z pierwszej prawdziwej europejskiej porcelany. Nazywamy ją saską, ponieważ jej produkcja rozpoczęła się dzięki decyzji króla Augusta II Mocnego z dynastii Sasów.

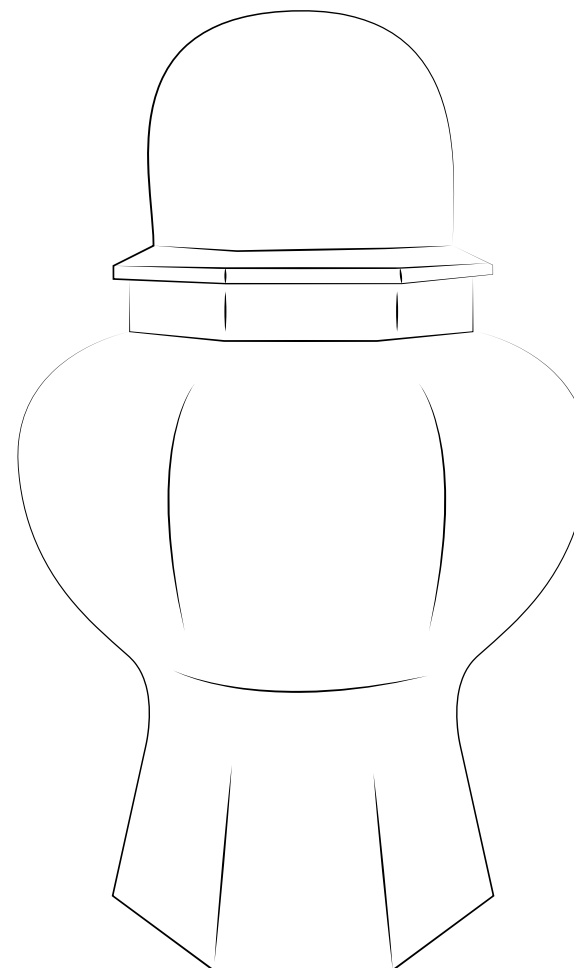
CIĘKAWOSTKI MUZEALNE

Postuchaj opowieści o porcelanie: do Europy trafiła ona z Chin i szybko stała się bardzo pożądana, szczególnie wśród bogatych warstw społecznych. Ze względu na tę wartość nazywano ją nawet „białym złotem”. Jednak nie każdego bogacza było na nią stać... i tak w Delft – holenderskim mieście, powstała pierwsza na naszym kontynencie wytwórnia fajansu – tańszego odpowiednika cienkiej, kruchej chińskiej porcelany z niebieskimi wzorami.

LWIE ZADANKO

Potrafisz odnaleźć ten wazon w gablocie? Masz niepowtarzalną okazję wcielić się w projektanta zdobień królewskiej porcelany, może stworzysz unikatowy wzór powtarzany potem przez wieki! Zainspiruj się zdobieniami, ale nie kopiuj ich.

Czasy panowania na polskim tronie królów z dynastii saskiej to nie tylko uroczyste wizyty, wystawne przyjęcia i piękna porcelana. To również wielka wojna północna i bitwy zakończone porażkami...

BITWA POD WSCHOWĄ

Bitwa pod Wschową to ważne wydarzenie nierozdzielnie związane z dziejami miasta. Doszło do niej 13 lutego 1706 roku na terenach położonych między pobliskimi wsiami – Dębową Łęką i Osową Sienią. Starty się ze sobą wojska sasko-rosyjskie i szwedzkie. Była jedną z najważniejszych potyczek III wojny północnej. Przyniosła strategiczne zwycięstwo armii szwedzkiej, a wojskom Augusta II porażkę, która zmieniła sytuację polityczną w ówczesnej Europie i Polsce.

LWIE ZADANKO

W muzealnej sali poświęconej bitwie pod Wschową przymierzalem mundury wojsk saskich, rosyjskich i szwedzkich. Potrafisz poprawnie przyporządkować odpowiednie nazwy do umundurowania?

Najbardziej okazałe w tej sali prezentuje się portret i epitafium Ludwika Karola von der Osten-Sackena – pułkownika piechoty armii saskiej, który poległ podczas bitwy. Niewiele jest w Polsce zabytków, które tak jak tu są połączeniem portretu i sceny batalistycznej. Zauważ, że ten portret opowiada historię, która wydarzyła się podczas bitwy pod Wschową. Pułkownik gestami pokazuje nam, jak zginął, w tle toczy się walka. Czy wiesz już, co było przyczyną jego bohaterskiej śmierci? A skąd wiemy, że była bohaterska? Świadczy o tym tekst inskrypcji, który dopełnia opowieść o saskim pułkowniku. Przeczytaj jego tłumaczenie, a przekonasz się. 😊

*Mój wędrowcze, zatrzymaj się i pozwól płynąć łzom,
Gdyż pod tym kamieniem spoczywa u twych stóp
Pan niegdyś szlachetnie urodzony –
Pan Ludwig Carl von der Osten-Sacken*

*Jego Królewskiego Majestatu w Polsce,
Jaśnie Księcia Elektora Saskiego
Pułkownik sprawujący dowództwo
nad regimentem piechoty,
Urodzony w Kurlandii, swemu szlachetnemu
Pochodzeniu starał się bohaterskimi czynami blasku
Przydać, które w licznych niebezpiecznych bitwach
Krwcią znaczyć, stając się przykładem
Dla potomnych, do momentu, gdy w końcu*

*Podczas nieszczęśliwego starcia pod Wschową
dnia 13 Lutego 1706 roku
Stracił swe dzielne życie,
pomimo wielkiej sławy i czci,
na skutek wielu ran.*

*Odejdź wędrowcze,
A przy tym pomyśl, że pamięć o nim
Pomimo grobu pozostanie nieśmiertelna*

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

Epitafium – ozdobna tablica poświęcona pamięci zmarłej osoby lub napis nagrobny, wiersz upamiętniający zmarłego.
Inskrypcja – napis wyryty w kamieniu, metalu lub drewnie.

LWIE ZADANKO

Wokół ramy zgromadzone zostały liczne atrybuty wojenne. Spróbuj potączyć linią nazwę z odpowiednim przedmiotem.

sztandary

rapier

tarcze

kotły

piki

miecz

kule
armatnie

łuk

kotczan

armaty

werble

Szczegółowo o bitwie opowiada prezentacja multimedialna. Lew poleca! 😊

35.

36.

ZIOŁOWE OGRODY ANNY WAZÓWNY

37.

A oto nasz dziedziniec.

Bardzo lubimy, jak tylko to możliwe, organizować na nim muzealne wydarzenia: warsztaty, spotkania, Noc Muzeów. 😊

38.

Nasz dziedziniec uwielbiają także zwierzęta:

kotki, dla których zostawiamy pełną miseczkę, jeże, które z kociego jedzenia chętnie korzystają, a także zaprzyjaźnione alpaki. Versace i Companiero przyjeżdżają tutaj ze swoją opiekunką spotykać się z muzealnymi gośćmi.

No i ze mną. 😊

41.

42.

Możesz tu dotknąć prawdziwego młyńskiego kamienia ze wschowskiego wiatraka!

40.

W 2017 roku postanowiliśmy stworzyć na dziedzińcu ziołowe ogrody. Jest to zadanie na wiele lat.

Na plakacie możesz zobaczyć, kto nam pomaga ❤️

Chcemy opowiadać Wam o ziołach, ich hodowli i o królowej polskiej botaniki – królowie Annie Wazównie.

44.

Dawno, dawno temu, za jednym morzem... urodziła się Janusia – tak nazywała ją mama. Królowna dorastała w Szwecji, ale stało się tak, że jej brat został królem Polski. Wtedy zamieszkała z nim w naszym kraju. Zygmunt III Waza, bo o nim mowa, jako polski władca był katolikiem, Anna zaś luteranką. Na królewskim dworze nie żyło jej się zbyt dobrze, dlatego z ochotą przeniosła się do zamku w Golubiu, którego została starostą. Tutaj, na zboczach zamkowej góry założyła wielki i starannie pielęgnowany ogród. Hodowała w nim rzadko spotykane rośliny, zioła lecznicze i krzewy. Pasjonowała się ziołolecznictwem, wspierała badania naukowe w zakresie botaniki i medycyny, a w komnatach na wieży swojego zamku stworzyła laboratorium, w którym wyciągała z roślin soki i tworzyła leki. Służyła okolicznej ludności jako aptekarka.

45.

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

Anna Wazówna pomagała też wschowianom podczas epidemii dżumy. Jako luteranka utrzymywała przyjazne relacje z pastorem Valerusem Herbergerem, o którym nie raz jeszcze tu usłyszysz. Nazywano go księdzem od zadżumionych. W czasach zarazy pomagała mu finansowo i przysyłała swoje leki, które potem przynosiły ulgę cierpiącym mieszkańcom Wschowy.

43.

19

18

MIESZCZAŃSKIE KAMIENICE

Trzy mieszczańskie barokowe kamieniczki na placu Zamkowym są wizytówką Wschowy. W XVIII wieku należały one do trzech sukieników. Dawniej znajdowała się tutaj ulica Kaznodziejska, a w miejscu kamieniczek stał dom pastora Valeriusa Herbergera, o którym nie raz usłyszysz, zwiedzając Wschowę. Dziś jest tu pierwsza z siedzib Muzeum Ziemi Wschowskiej, a w niej, na pamiątkę pastorów wschowskich, stała wystawa poświęcona protestanckiej historii tych ziem.

46.

Wnętrze mieszczańskiej kamienicy pełne jest zakamarków, wąskich przejść i krętych schodków. Możesz to wszystko zobaczyć, zwiedzając Muzeum Ziemi Wschowskiej przy placu Zamkowym. A ja, Lew z Muzeum, oprowadzę Cię po nim. 😊

48.

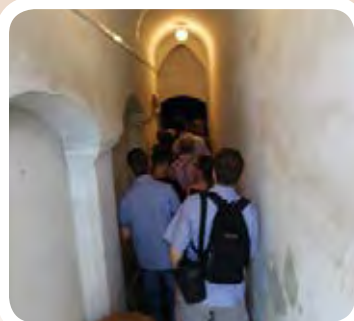

Wiele zabytkowych budowli we Wschowie jest ozdobionych inskrypcjami, lecz niezaprzeczalnie ta tacińska sentencja najbardziej chwyta za serce i skłania do refleksji nad życiem:

***Ucz się żyć uczciwie, nikogo nie krzywdzić,
każdemu oddawać to, co mu się należy***

47.

49.

Zapraszam cię w progi pierwszej siedziby Muzeum Ziemi Wschowskiej. To do tych sal, które za chwilę odwiedzisz, w 1968 roku zostały z Izby Pamiątek przeniesione cenne przedmioty opowiadające o historii i kulturze ziemi wschowskiej.

Zwiedzając, rozglądaj się uważnie, spójrz w górę... Na belkach stropowych znajdziesz liczby pokazujące rok powstania kamieniczek. Jest tu wiele zakamarków, poproś oprowadzającego Cię muzealnika, może pokaże Ci niektóre z nich. 😊

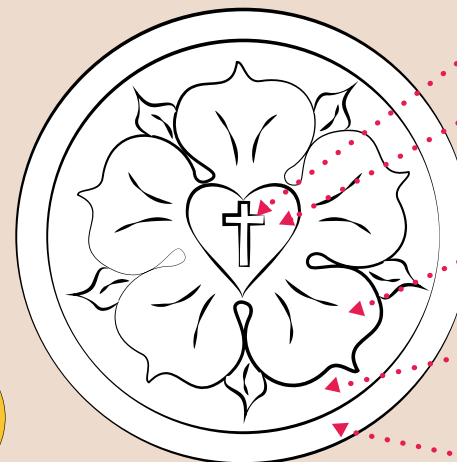
Do wystawy, po której ja chciałbym Cię oprowadzić, prowadzą wąskie schodki na górę. Powędrujemy śladami dawnych wschowian, których połączyła wyznawana religia – luteranizm.

Róża Lutra jest symbolem kościoła luterńskiego, wymyślił ją oczywiście Marcin Luter. Od 1530 roku była jakby jego drugim podpisem. Każdy z jej elementów coś oznacza i wyjaśnia zasady religii luterńskiej.

LWIE ZADANKO

Pokoloruj według wzorów i opisów.

Sprawiedliwy żyje z wiary w Jezusa

Droga Jezusa na krzyż była drogą miłości

Róża w kolorze duchów i wszystkich aniołów oznacza, że wiara przynosi radość, pociechę i pokój

Niebieski kolor jest symbolem przyszłej radości w niebie

Złoty pierścień oznacza wieczną radość i najkosztowniejsze dobro – a jest nim wszystko, co w tym pierścieniu zawarte

SOLI DEO GLORIA – PROTESTANCKIE DZIEDZICTWO KULTUROWE ZIEMI WSCHOWSKIEJ

Znajdź salę, w której na ścianach jest dużo portretów. To tutaj zaczyna się stała wystawa poświęcona protestanckiemu dziedzictwu ziemi wschowskiej. Jej tytuł *Soli Deo Gloria...* jest jedną z zasad tej religii i oznacza Tylko Bogu chwała.

Na naszej ekspozycji, w tej i następnej sali, znalazły się elementy wyposażenia najważniejszego dla wschowskich luteranów kościoła Żłóbka Chrystusa. Nie spotykane imię (niem. Kripplein Christi) zawdzięcza on wyjątkowej postaci w historii Wschowy.

Valerius Herberger – pastor zwany Małym Lutrem, twórca pieśni religijnych i poeta – urodził się we Wschowie i przez całe swoje życie służył miastu i wspierał wschowian w trudnych czasach wojen i epidemii. Został pochowany na Staromiejskim Cmentarzu Ewangelickim. Tam poznasz poświęconą mu legendę i zobaczysz upamiętniającą go płytę nagrobną.

50.

Młodzi wschowianie w XVII wieku rozpoczynali swoją edukację w szkole łacińskiej przy kościele Żłóbka Chrystusa. Jej fasadę zdobiła łacińska sentencja: *Podstawą Rzeczypospolitej jest właściwe wychowanie młodzieży.*

51.

Znajdź na podłodze mapę. Pokazuje ona Europę w XVII wieku. Są na niej zaznaczone miejsca, do których absolwenci wschowskiej szkoły łacińskiej wyjeżdżali z rodzinnego miasta kształcić się dalej. Były to wielkie podróże do znanych europejskich gimnazjów i uniwersytetów.

52.

Ciekawe, kto siadywał na tym zydelku podczas nabożeństw w kościele Kripplein Christi?

LWIE ZADANKO

Wybierz i zakreśl w kółko zwierzęta, które znajdziesz na mapie.

osa

pies

niedźwiedź

łabędź

stoń

lew

delfin

żyrafa

wieloryb

tygrys

rekin

małpka

jeleń

Zostań jeszcze chwilę w tej sali. Obejdź ją dookoła, przyglądając się galerii wschowskich pastorów i diakonów. To duchowni, którzy pełnią w protestanckim kościele obowiązki duszpasterskie.

Większość z postaci na portretach jest ubrana podobnie jak ja. 😊 Pod szyją mają befkę. A teraz sprawdzę Twoją spostrzegawczość: znajdź jednego pastora, który ma wokół szyi obficie marszczoną kryzę. To Zacharias Herberger, syn pastora Valeriusa Herbergera.

Na portretach pojawia się jeszcze jeden rekwizyt – książka. Wyznawców religii protestanckiej nazywamy też ewangelikami. W ich życiu religijnym bardzo ważne są trzy książki: Biblia, postylla i kancjonat.

53.

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

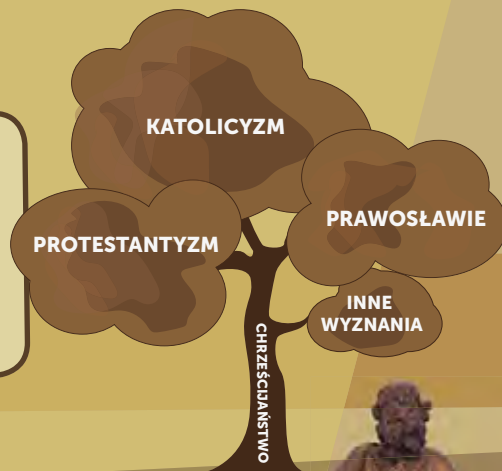
Protestantyzm to jedna z głównych gałęzi religii chrześcijańskiej. Powstał on w XVI wieku, kiedy Marcin Luter wystąpił z tezami, które miały naprawić instytucję Kościoła, ponieważ zauważył w niej odejście od głównych prawd wiary zapisanych w Piśmie Świętym. Religia protestancka to wiele wyznań – we Wschowie byli to głównie luteranie.

54.

Na naszej wystawie znajdują się tajemne skrytki na bardzo cenne książki. Ciekawe, czy uda ci się je znaleźć?

Podpowiedź: strzegą ich apostołowie z ambony wschowskiego kościoła protestanckiego Żłóbka Chrystusa. Dwie z nich to właśnie postylle. Bardzo cenne, bo ich autorem jest Valerius Herberger, urodzony we Wschowie pastor, poeta, pisarz. Większą część swojego życia i działalności poświęcił rodzinnemu miastu, ale jego dzieła znane są na całym świecie.

55.

LWIE ZADANKO

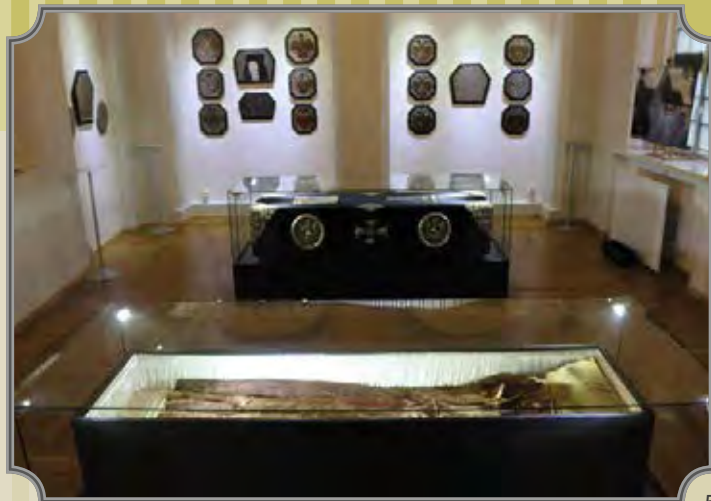

Poniżej widzisz ołtarz, który jest częścią ekspozycji w tej sali. Pochodzi on ze wschowskiego luteranckiego kościoła Żłóbka Chrystusa, tak jak figury apostołów. Przedstawia scenę Ostatniej Wieczerzy. Przyjrzyj się ołtarzowi i wklej naklejki w odpowiednie miejsca.

56.

Przejdź do ostatniej sali.
Tu ukryto się naprawdę dużo zwierzątek. 😊
Ekspozyty znajdujące się w jej centrum związane są z historią fascynującego znaleziska.

58.

57.

Podczas pracy w kościele Żłóbka Chrystusa w 2005 roku archeolodzy odkryli suknie, tkaniny i okucia z trumny Zofii Ujejskiej, żony wschowskiego starosty Hieronima Radomickiego. To prawdziwy skarb, jedno z najlepiej zachowanych odkryć tego typu w Europie. Suknia jest jedwabna, a okucia piękne.

Przyjrzyj się wyeksponowanym na trumnie medalionom herbowym – to te okrągłe elementy, na których znajdują się przedstawienia różnych zwierząt. Tu muszę wyjaśnić Ci pojęcie herbu, ponieważ na ekspozycjach, które Cię otaczają, pojawia się on bardzo często.

Herb to charakterystyczny znak rodowy. W dawnej Polsce rodziny posługujące się tym samym herbem należały do jednego rodu herbowego, choć wcale nie musiały być ze sobą spokrewnione. Dlatego elementy pojawiające się w herbach, a umieszczane tam według ściśle określonych reguł, miały duże znaczenie. A dziś służą badaczom.

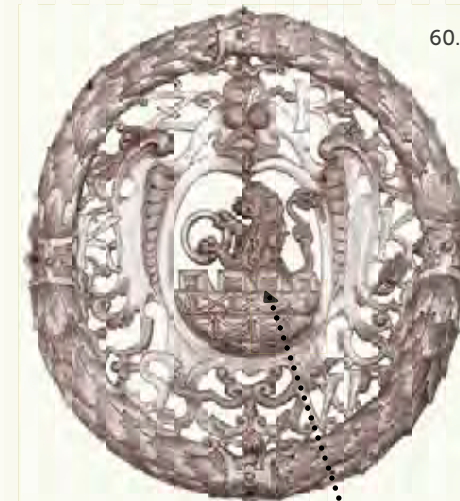
59.

LWIE ZADANKO

Znaki herbowe często pochodzą ze świata zwierząt – rzeczywistych lub fantastycznych, takich jak smoki lub to, które możesz znaleźć na jednym z medalionów...

Przypomina ono trochę lwa, a trochę orła. Ma okazałe skrzydła. To mityczne zwierzę często pojawia się w herbach. Znajdź je na okuciach trumny, a następnie wstaw odpowiedź w kratki używając naklejek z literkami.

60.

Herb Prawdzic.
Z czym wizerunkiem?
Oczywiście z moim! 😊

WYJĄTKOWE ZABYTKI – PORTRETY TRUMIENNE

W czasach, kiedy na świecie byli rycerze – w Rzeczypospolitej szlacheckiej, dla niektórych znamienitych osób wyprawiano specjalne ceremonie pogrzebowe. Aby oddać im cześć po śmierci, organizowano coś na kształt przedstawienia teatralnego. Pogrzebowi towarzyszyły specjalnie na tą okazję napisane pieśni i przemowy.

Powstawał też portret zmarłej osoby, który przytwierdzany był do trumny (stąd charakterystyczny kształt). Osoba portretowana była w taki sposób, aby sprawiać wrażenie, że patrzy i przygląda się obecnym na uroczystości ludziom.

Możesz to sprawdzić. 😊 Znajdź ekspozyt z książeczki i przejdź przez salę od okna do wyjścia, nie odrywając wzroku od oczu kobiety z portretu.

61.

Krystyna z rodziny Szlichtyngów pożegna Cię z tą wystawą. Ale na piętrze Muzeum została jeszcze jedna sala...

Jakaś ciekawa historia opowiedziana jest na tym rysunku – piórkiem i farbkami. A ile tu zwierzątek? 😊

63.

kronikarzem i autorem rysunków wschowskiej drużyny harcerskiej. Po maturze Eugeniusz Stankiewicz przeniósł się do Wrocławia, gdzie żył i tworzył jako GET aż do śmierci w 2011 roku.

Jeśli otaczają Cię rysunki, grafiki, obrazy pełne fantastycznych motywów, zwierząt i postaci pobudzających wyobraźnię – jesteś na wystawie prac Eugeniusza Geta Stankiewicza. Muzeum Ziemi Wschowskiej, w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – *Regionalne kolekcje sztuki współczesnej*, zgromadziło ponad 300 prac tego artysty.

A dlaczego ten twórca i jego dzieła są tak cenne dla Wschowy? Dowiesz się na stronach książeczki. 😊

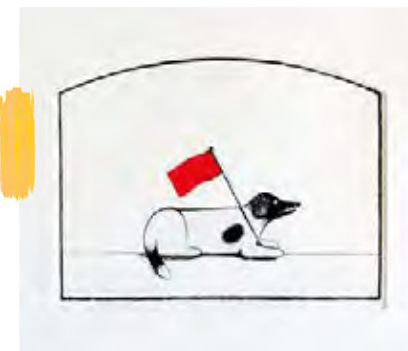
Po II wojnie światowej, w 1945 roku, Wschowa znalazła się w granicach Polski – jak za czasów królewskich. Wraz z wieloma innymi Polakami z Kresów Wschodnich przyjechał pociągiem do miasta mały chłopiec – Eugeniusz Get Stankiewicz. Z rodzicami i bratem Januszem zamieszkali przy ulicy Starowiejskiej 9 – nieopodal wiatraka.

62.

Od najmłodszych lat z pasją rysował, malował oraz czytał. Jako licealista należał do Koła Plastyków Amatorów działającego przy wschowskim Powiatowym Domu Kultury. Koło prowadził malarz Ignacy Bieniek – absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W roku 1959 17-letni Getas wziął udział w dwóch wystawach – wiosną w Zielonej Górze, a jesienią we Wschowie. Był też

64.

Pies Ciapek jest bohaterem wielu prac Geta. Pierwowzorem wszystkich Ciapków był ukochany pies z czasów, kiedy Get mieszkał we Wschowie.

65.

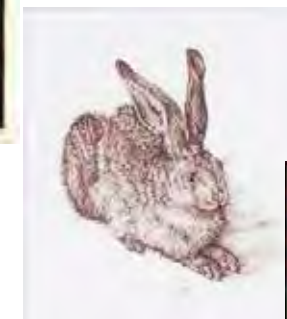
Nie wszyscy znają wschowskie szkicowniki mistrza miedziorytu, wybitnego polskiego grafika i plakacisty. Przetrwały one dzięki Januszowi Stankiewiczowi, który był archiwistą twórczości Geta, drukarzem jego prac, a przede wszystkim ukochanym bratem, towarzyszem i najlepszym współpracownikiem. Warto oddać się lekturze szkicowników. 😊 Polecam te z kolekcji Muzeum Ziemi Wschowskiej.

66.

67.

Wprawdzie lew nie był ulubionym motywem artysty, ale zwierzęta już tak – przedstawiamy najstawniejsze: kota, nosorożca i zajączka inspirowane Albrechtem Dürerem.

69.

70.

Get stworzył własny świat zwierząt, motywów i symboli niezwykle pobudzający wyobraźnię!

68.

71. **STAROMIEJSKI CMENTARZ
EWANGELICKI I DAWNY
CMENTARZ KATOLICKI
LAPIDARIUM
RZEŻBY NAGROBNEJ**

**Życie doczesne jest
ulotne i kruche jak
bańki mydlane.**

Jeśli jesteś w Lapidarium Rzeźby Nagrobnej to wiesz, że trafieś do wyjątkowego miejsca na mapie Europy. Kiedy na przełomie XVI i XVII wieku zaczęły powstawać cmentarze poza murami miasta – wschowski Staromiejski Cmentarz Ewangelicki był jednym z nich.

To miejsce jest pamiątką po dawnych mieszkańcach miasta – ich historie zapisane są na płytach nagrobnych. Spacerując alejkami, możemy podziwiać pomniki w formie prostokątnych płyt z piaskowca. Są na nich inskrypcje napisane w języku niemieckim i po łacinie, a także piękne emblematy, które w symbolicznych przedstawieniach przekazują nam uniwersalne prawdy o świecie, wierze, życiu – o tym, co najważniejsze: o zbawieniu człowieka.

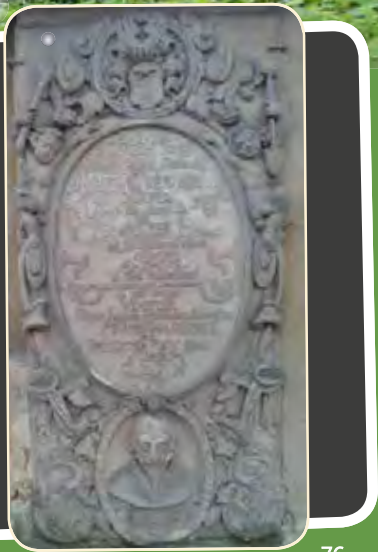
CIEKAWOSTKI MUZEALNE

Na Staromiejskim Cmentarzu Ewangelickim znajdziesz płyty nagrobne upamiętniające wielu znamienitych mieszkańców dawnej Wschowy:

- pastora Valeriusa Herbergera, zwanego Małym Lutrem, który założył cmentarz w 1609 roku;
- pastora Samuela Friedricha Lauterbacha – kronikarza dziejów miasta;
- Melchiora Teschnera – wybitnego kompozytora, którego muzyką inspirował się sam Jan Sebastian Bach...
- jedna z najpiękniejszych płyt upamiętnia Matthäusa Vechnera – lekarza miejskiego Wschowy, który pod koniec życia był nadwornym medykiem króla Zygmunta III Wazy!
- Pamiątkę po innym medyku, tym razem króla Augusta III, Johannie Friedrichu Knollem – odnajdziesz na południowym murze.

**To jedyny fragment zachodniego muru,
który przetrwał próbę czasu...**

Zachęcam Cię do próby odczytania symboli i ważnych przekazów zawartych w słowno-obrazkowych kompozycjach, zwanych emblematami, uwiecznionych na kamiennych płytach.

Ta, przy której chcę Cię zatrzymać, poświęcona jest dziewczynie, która zmarła w wieku 18 lat. Miała na imię Margareta, czyli Małgorzata, co oznacza perłę. Dlatego o muszli i perle opowiadają tu emblematy i słowa wyryte w kamieniu.

*Mój czytelniku, zrozum mnie dobrze.
Jej kształtnym ciałem była muszla, w której
piękna dusza mieszkała jak perła.*

Sznur peret jest symbolem wspólnoty zbawionych dusz

**Centralnym punktem zabytkowego cmentarza jest
tzw. kaplica pastorów. Tutaj masz jej piękną fotografię
wykonaną o zmroku. Płyty tu zawieszane upamiętniają
wschowskich duchownych, ale nie tylko.**

PERŁA – symbol duszy
MUSZLA – symbol ciała
MORZE – symbol życia doczesnego

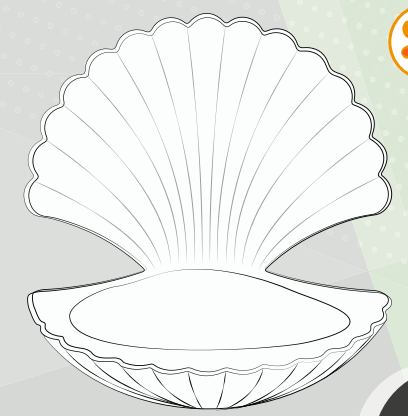
Perła rodzi się o wschodzie w promieniach słońca. Promienie są symbolem łaski Bożej

Muszla otwiera się, aby perła (dusza) mogła wrócić do Boga

Perła zamknięta jest w muszli, aby chronić to, co najważniejsze

LWIE ZADANKO

Perła to przedmiot magiczny. Ma kształt idealnej kuli lub kropli, jak łza. Jest symbolem tego, co najważniejsze i najcenniejsze. Dawniej wierzono, że muszla włożona do grobu miała zapewnić nieśmiertelność. Narysuj w muszli to, co dla Ciebie najcenniejsze. 😊

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

Lapidarium to miejsce przechowywania i prezentowania zabytkowych rzeźb, kamiennych tablic, nagrobków, pomników, a także wyjątkowych okazów kamieni naturalnych.

LWIE ZADANKO

Z tyłu kaplicy pastorów rośnie wiekowa lipa – z pewnością ją zauważysz. 😊 Nieopodal jest tabliczka z historią tego drzewa i związaną z nim legendą. Przeczytaj lub poproś o to osobę dorosłą i zaznacz poprawną odpowiedź: Jak nazywane jest to drzewo:

A Lipa Herbergera

B Lipa królewska

C Lipa Lauterbacha

80.

HARMONIA KULTURY I NATURY

Muzeum Ziemi Wschowskiej
Lapidarium Rzeźby Nagrobnej

Na szczególną uwagę zasługuje tu również przyroda – warto zatrzymać się przy tabliczkach opisujących drzewa, krzewy czy kwiaty, ponieważ są na nich bardzo ciekawe wiadomości.

Cmentarz to miejsce spoczynku, wiecznego snu. Roślinność dodaje mu tajemniczości, spokoju. Powoduje, że spacerując po nim, poddajemy się nastrojowi refleksji i zadumy. Otoczenie zieleni – poprzez swoją barwę – daje nadzieję i pocieszenie. Wiele roślin ma też swoje prastare symboliczne znaczenie. Możesz poczytać o nim na tabliczkach. A w zadanku kilka moich ulubionych przykładów – aby zachęcić Cię do studiowania tajemnej wiedzy. 😊

LWIE ZADANKO

Przyporządkuj naklejki ze swojej książeczki do odpowiednich drzew. Spróbuj znaleźć te rośliny podczas spaceru po Lapidarium.

Nie wiemy, czy legenda wskazuje prawdziwe miejsce pochówku tego ważnego pastora. Na cmentarzu znajduje się upamiętniająca go płyta, znajdziesz ją przy bramie, przy południowo-wschodniej stronie.

O tym, co było najważniejsze dla Valeriusa Herbergera, mówi inskrypcja:

*Dość znany światu, Valerius Herberger:
mąż, dla którego Jezus miłością,
Jezus bojaźnią,
Jezus wszystkim...*

A znany był światu ze swoich pieśni i kazań. To jego słowa: *Dobre kazanie musi wytykać z serca i kierować zawsze do serca. Kiedy się z sercem rozminie wszystko na nic.* Był oddany Bogu i swoim parafianom, z którymi dzielił trudy i radości życia.

81.

miejsce na
naklejkę

DĄB
to symbol siły, męskości
i wytrwałości. Poprzez mocne
drewno – nieśmiertelności

KLON
symbolizuje
miłość i długowieczność.
Przypisywano mu opiekę nad
duszami, a także umiejętność
odpędzania diabła od zmarłych

miejsce na
naklejkę

miejsce na
naklejkę

miejsce na
naklejkę

KASZTANOWIEC
to symbol uzdrowienia

BLUSZCZ
jako wiecznie zielona roślina
symbolizuje nieśmiertelność.
Przez to, że rośnie jakby
przytulając się do drzew, jest
też symbolem przywiązania,
przyjaźni i wierności

83.

Czy wiesz, jak nazywa się osoba, która pracuje w muzeum?
Może Ty też zostaniesz w przyszłości muzealnikiem. 😊

Muzeum Ziemi Wschowskiej ma swoją misję, z której dowiesz się,
co robią na co dzień muzealnicy:

*Poznawać, gromadzić materialne i duchowe dziedzictwo kulturowe
historycznej ziemi wschowskiej, chronić je i przybliżać współczesnym
oraz przekazać następnym pokoleniom.*

84.

CIEKAWOSTKI MUZEALNE

Dziedzictwo kulturowe to wszystkie elementy
tworzące naszą kulturę: tradycje i zwyczaje,
wspólna historia, muzyka, kuchnia, literatura,
dzieła sztuki, filmy, zabytki, budynki, wynalazki.

Dziedzictwo w postaci zabytków jest pokazywane na wystawach, ale gromadzone również w magazynach.
W salach ekspozycyjnych i w magazynach przechowujemy je w odpowiednich warunkach, chronimy przed
zniszczeniem, a te wcześniej zniszczone właśnie w muzeum zyskują drugie życie, jak portret pastora.

LWIE ZADANKO

Dziedzictwo może być:

światowe
europejskie
polskie
regionalne
rodzinne

Spróbuj przyporządkować do tych kategorii następujące przykłady:

oscypek
starożytne piramidy w Egipcie
przepis Twojej babci na pyszny sernik
Zamek Królewski na Wawelu
wieża Eiffła

Muzealne warsztaty. 😊 Tak przybliżamy
dziedzictwo następnym pokoleniom.

85.

Muzealne skarby oglądamy w rękawiczkach.
Na wystawach nie wolno ich dotykać.

86.

LWIE ZADANKO NA POŻEGNANIE

To ostatnie zadanie w tej książeczce. Było mi bardzo miło poznać Cię i pokazywać Ci skarby
Muzeum Ziemi Wschowskiej...

A teraz weź coś, co chciałbyś zachować na zawsze, z czym wiąże się ciekawa historia, co jest dla Ciebie
wartościowe. Stwórz kartę ewidencyjną swojego skarbu według wzoru opracowanego przez muzealników.

KARTA EWIDENCYJNA SKARBU

NAZWA	MIEJSCE PRZECHOWYWANIA	NR
RYSUNEK SKARBU	WŁAŚCICIEL OBIEKTU, JEGO ADRES	
	OKREŚLENIE ZABYTKU (OBRAZ, RZEŻBA, RZEMIOSŁO ARTYSTYCZNE)	
	OPIS	
CECHY SZCZEGÓLNE	MATERIAŁ (DESKA, PŁÓTNO, KAMIEŃ, METAL, PAPIER)	
	DATA I NAZWISKO WPISUJĄCEGO	

87.

MAŁE MUZEUM PEŁNE SKARBÓW – kreatywne warsztaty w Muzeum Ziemi Wschowskiej

Uczestnicy warsztatów:

- Zuchy z 20 Słonecznej Gromady Zuchów ze Szkoły Podstawowej nr 2 we Wschowie
- Uczestnicy Warsztatów Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Nasz Ośrodek”
- Seniorzy z Domu Dziennego Pobytu we Wschowie
- Dzieci w ramach akcji *Lato w Muzeum*

Powstanie przewodnika poprzedziły warsztaty. Chcieliśmy podczas nich pokazać specyfikę pracy muzealników i przybliżyć zagadnienia związane z funkcjonowaniem muzeum. Uczestnicy spotkali się z kustoszem, historykiem sztuki i archeologiem. Muzealnymi opowieściami inspirowali oni do warsztatowych działań.

WARSZTATY

Czar starych listów, ale nie tylko... – spotkanie z kustoszem MZW Dariuszem Czwojdrakiem i warsztaty kaligrafii z Izabelą Matuszewską

Świadkowie minionych pokoleń – spotkanie z archeologiem MZW Bartoszem Tietzem i warsztaty ceramiki z Aliną Kowalską

Sztuka cichego życia – spotkanie z historykiem sztuki i dyrektorem MZW Martą Małkus i warsztaty malarskie z Magdaleną Birut

SPIS ILUSTRACJI

1. Ekspozycja stała w MZW przy pl. Zamkowym 2; fot. D. Tomczak.
- 2–4. Ekspozycja stała w MZW przy pl. Zamkowym 2 w latach 70-tych XX w.; fot. MZW.
5. Ekspozycja stała w MZW przy pl. Farnym 3; fot. D. Gąsiorek.
6. Ekspozycja stała w MZW przy pl. Farnym 3; fot. D. Tomczak.
- 7–8. Lapidarium Rzeźby Nagrobnej we Wschowie; fot. A. Malczewska-Sąsiadek.
- 9–11. Niedzielne Zabawy w Muzeum: laureatki konkursu *Majstersztyk* z nagrodzonymi pracami; fot. MZW.
12. Efekt warsztatów z okazji 50-lecia MZW; fot. MZW.
13. Rezydencja jezuicka; fot. M. Niedzielski.
14. Skrzynia dębowa, XIX w.; zb. MZW (MZW/AH/229).
15. Konew koprowa, 1674 r.; zb. MZW (MZW/AH/171).
16. Plomba do płańta wschowskiego, XVIII w.; zb. MZW (MZW/N/939).
17. Warsztaty *Tkamy wspólną sieć* w MZW z udziałem alpaki; fot. J. Juskowiak.
18. Ekspozycja stała w MZW przy pl. Farnym 3; fot. D. Tomczak.
19. Halerz wschowski Władysława Jagiełły, ok. 1410 r.; zb. MZW (MZW/N/1119).
20. Cukiernica, XIX w.; zb. MZW (MZW/S/31).
21. Kufel z cynową pokrywą, XIX w.; zb. MZW (MZW/AH/78).
22. J. F. Piwarski *Portret Kazimierza Wielkiego*, 1857 r.; zb. MZW (MZW/S/239).
23. Portret króla Zygmunta III Wazy, XVII w.; zb. MZW (MZW/S/10).
24. Portret króla Augusta II Mocnego, XVIII w.; zb. MZW (MZW/S/8).
25. Rzeźba kata ze wschowskiego ratusza, przet. XVII/XVIII w.; zb. MN w Poznaniu (MZW/Dep/84).
- 26–27. Makieta multimedialna *Stan zabudowy Wschowy w II poł. XVIII w.*
28. Misa fajansowa z Delft, XVIII w.; zb. MN w Warszawie (MZW/Dep/52).
29. Kamienna rzeźba lwa z herbem Wettynów, XVIII w.; zb. MZW (MZW/AH/93).
30. Kamienna rzeźba lwa z herbem Wschowy, XVIII w.; zb. MZW (MZW/AH/92).
31. Porcelanowa figura flecistki z Miśni, XIX w.; zb. MN w Warszawie (MZW/Dep/49).
32. Wazon fajansowy z pokrywą z Delft, XVIII w.; zb. MZW (MZW/S/77).
33. Medal wybity przez MZW z okazji 300. rocznicy bitwy pod Wschową.
34. Plan bitwy pod Wschową; miedzioryt zb. MZW (MZW/K/121).
35. Portret i epitafium L. K. von der Osten-Sacken, po 1706 r.; zb. MZW (MZW/S/236), (MZW/AH/1378).
36. Ogrody Anny Wazówny; fot. M. Birut.
- 37–38. Warsztaty w MZW (Lato w Muzeum, Niedzielne Zabawy w Muzeum); fot. MZW.
39. Alpaki podczas warsztatów w MZW; fot. D. Tomczak.
- 40–43. Ogrody Anny Wazówny; fot. M. Birut.
44. Ogrody Anny Wazówny; fot. A. Juskowiak.
45. J. H. Elbfas, *Portret Anny Wazówny*, 1.10.2018 [data dostępu], <[https://pl.wikipedia.org/wiki/Anna_Waz%C3%B3wna#/media/File:Elbfas_Portrait_of_a_lady_with_a_fan_\(detail\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Anna_Waz%C3%B3wna#/media/File:Elbfas_Portrait_of_a_lady_with_a_fan_(detail).jpg)>.
46. Archiwalna pocztówka wydana w pocz. XX w.; zb. MZW (MZW/AH/844).
47. Archiwalna pocztówka wydana ok. 1906 r.; zb. Zdzisława Wiśniewskiego.
48. Łacińska inskrypcja z XVII w.; fot. A. Królak.
49. Wnętrze kamienicy; fot. D. Tomczak.
50. Archiwalna pocztówka wydana ok. 1904 r.; zb. MZW (MZW/AH/899).
51. Sentencja na budynku szkoły łacińskiej; fot. M. Małkus.
52. Zydel, 1835 r.; zb. MZW (MZW/E/92).
53. Portret pastora Zachariasza Herbergera, zb. MZW (MZW/S/190).
- 54–55. Figury apostołów z ambony, 1690 r.; (MZW/Dep/102), (MZW/Dep/105).
56. Fragment ołtarza z kościoła Kripplein Christi, 1688 r.; (MZW/Dep/91).
57. Wnętrze kościoła Kripplein Christi w 2013 r.; fot. ArchGeo.
58. Wystawa *Soli Deo Gloria – protestanckie dziedzictwo kulturowe ziemi wschowskiej od XVI do XVIII wieku* w MZW; fot. D. Tomczak.
59. Tablica herbowa stowarzyszona z portretem trumienym K. J. Mieleckiej; zb. MZW (MZW/AH/10).
60. Dekoracja z trumny Zofii z Ujejskich Radomickiej; zb. MZW (MZW/S/201).
61. Portret trumieny Krystyny z Gruszczyńskich Szlichtyngowej; zb. MZW (MZW/S/21).
62. Rodzina Stankiewiczów we Wschowie, 1948 r.; zb. Janusza Stankiewicza; fot. J. Stankiewicz.
63. Eugeniusz Get Stankiewicz, *Wschowa*, linoryt; (MZW/S/509).
64. Eugeniusz Get Stankiewicz, *Ciapek z chorągiewką*, serigrafia; (MZW/S/258).
65. Get z psem Ciapką na tle domu rodzinnego, 1957 r.; zb. Janusza Stankiewicza; fot. J. Stankiewicz.
66. Eugeniusz Get Stankiewicz, *Kto widział ziewającą muchę*, rysunek piórkami na papierze; (MZW/S/408).
67. Eugeniusz Get Stankiewicz, *Kotek*, miedzioryt; (MZW/S/300).
68. Eugeniusz Get Stankiewicz, *Ptaki w lecie*, rysunek piórkami i farbą; (MZW/S/448).
69. Eugeniusz Get Stankiewicz, *Na chwytę miedziorytu zajączka Albrechta Dürera 1502–2002*, miedzioryt; (MZW/S/278).
70. Eugeniusz Get Stankiewicz, *Wystawa grafiki Galeria Katowice PSP-ZPAP*, serigrafia; (MZW/S/276).
71. Lapidarium Rzeźby Nagrobnej we Wschowie; fot. MZW.
72. Lapidarium...; fot. M. Niedzielski.
73. Lapidarium...; fot. I. Matuszewska.
74. Lapidarium...; fot. I. Matuszewska.
75. Lapidarium...; fot. M. Cierniak.
76. Płyta nagrobna Matthäusa Vechnera; fot. M. Birut.
77. Kaplica pastorów; fot. J. Dokurno.
78. Płyta nagrobna Margarety Lamprecht; fot. MZW.
79. Lapidarium Rzeźby Nagrobnej we Wschowie; fot. E. Sworowska-Sadowska.
80. Lapidarium...; fot. I. Matuszewska.
81. Lapidarium...; fot. I. Matuszewska.
82. Płyta nagrobna Valeriusa Herbergera; fot. MZW.
83. Lapidarium Rzeźby Nagrobnej we Wschowie; fot. M. Niedzielski.
84. Portret pastora J. F. Spechta; zb. MZW (MZW/S/177).
- 85–86. Warsztaty w MZW; fot. MZW.
87. Wszystkie fotografie na str. 36–37 pokazują warsztaty w projekcie *Małe muzeum pełne skarbów – kreatywne warsztaty i przewodnik po Muzeum Ziemi Wschowskiej*; fot. MZW.

ODKRYWAJ WSCHOWĘ Z MUZEUM ZIEMI WSCHOWSKIEJ

www.zwiedzajwschowe.pl

Bądź na bieżąco – praktykuj kulturę z Muzeum Ziemi Wschowskiej

<https://www.facebook.com/muzeumziemiwschowskiej>

www.muzeum.wschowa.pl

Ja – Lew – i wschowscy muzealnicy dziękujemy wszystkim,
którzy zaangażowali się w nasz projekt!
Ten bezpłatny przewodnik będzie teraz promować Wschowę
i jej kulturowe dziedzictwo na cztery strony świata!

Muzeum Ziemi Wschowskiej kusi turystów i kolekcjonerów
trzema Znaczkami Turystycznymi. Więcej dowiesz się o nich
na www.znaczk-turystyczne.pl

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe. Tekst licencji można znaleźć pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> lub uzyskać drogą korespondencyjną od: Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA, 94042, USA.

